

BUITEN

8^e JAARGANG N°. 29.

ZATERDAG 18 JULI 1914.

Schnabelst.

Foto Merkelbach.

KAPITEIN J. FABIUS.
DE KRANIGE JONGE ARTILLERIE-KOMMANDANT VAN DURAZZO.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.
INHOUD:

KAPITEIN J. FABIUS. PORTRET	BLZ. 341
DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST, DOOR WILLIAM LE QUEUX (29)	„ 342
ELBURG, DOOR TOM SCHILPEROORT, GEÏLLUSTR.	BLZ. 344—347
DE STRAATNAMEN TE BRUGGE	BLZ. 345
EEN KEUKEN UIT DEN STEENTIJD, DOOR C.	„ 345
POPPENKAST, EEN VROOLIJK SPEL VOL ERNST DOOR BERNARD CANTER, BEORDEELD DOOR J. H. RÖSSING, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 346, 348—349
KINDEREN, (GEDICHT), DOOR EDITH HEIDE	BLZ. 349
SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND (VII), DOOR A. J. A. FLAMENT, GEÏLLUSTREERD	„ 350
VERSTERKTE STELLINGEN BIJ DURAZZO. ILLUSTRATIES	„ 351
DE „KORTENAER” VOOR TAMPICO (MEXICO). ILLUSTR.	„ 352
'T KASTEEL ZWIJNSBERGEN TE KOOP! DOOR EUG. V. N., GEÏLLUSTREERD	„ 352
SCHAPENTEELT, DOOR G.	„ 352
BLOEIENDE HEIDE, (GEDICHT), VAN JAN J. ZELDENTHUIS	„ 352

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten.” Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE GEHEIMZINNIGE VIOLIST

door WILLIAM LE QUEUX.

(29) (Geautoriseerde vertaling.)
HOOFDSTUK XXIV.

LONDEN leek als gewoonlijk vol leven en beweging, toen wij het na een driedaagsche reis van Napels af bereikten. Als Theresa mij niet bij herhaling verzekerd had, dat Rosemary geen kwaad zou overkomen, zou deze geheele reis een verschrikking voor mij geweest zijn. Doch nu voelden Calvert en ik ons bijna opgeruimd toen onze taxi het stationsplein afreed en zich langs de National Gallery spoedde op haar weg naar mijn kamers in Half Moon Street. Ik had het zoo geschikt, dat Calvert daar bij mij zou dineren, en dat wij direct na het eten samen een plan zouden opmaken om Gasperini's doen en laten te weten te komen en zoo mogelijk zijn verblijfplaats. Dat hij in Londen terug moest zijn, hiervan voelden wij ons zoo goed als zeker.

„U is verscheidene malen opgebeld, meneer”, zeide de man die op mijn kamers gepast had gedurende Jeans' afwezigheid, zoodra wij aankwamen. „Er is in de laatste dagen herhaaldelijk een dame hier geweest, meneer. Ze scheen u verschrikkelijk graag te willen spreken, meneer, maar ze wou geen naam achterlaten. Toen ze gisteren weerkwam, zei ik haar, dat u vandaag tusschen negenen en tien thuisverwacht werd”.

„Hoe zag ze eruit?” vroeg ik snel. Een vage hoop werd in me geboren, dat het Rosemary kon geweest zijn.

„Nou, meneer, ik kan niet zeggen dat ik daar erg op gelet heb, behalve dat ze in 't zwart was, en in de rouw scheen te zijn, meneer, en — o ja, meneer, ze had rood haar”.

„Dat moet je geheimzinnige vriendin zijn, die je te Taormina seinde,” zeide Calvert. „Als ik jou was, zou ik haar maar ontvangen. Ze kon wel eens gewichtig nieuws voor je hebben”.

„En de telefoon?” zeide ik tegen den bediende. „Wie telefeerde er?”

„'n Zekere meneer Marco, meneer. Hij heeft wel vier of vijf maal getelefoneerd. Wou u dadelijk spreken, meneer; en hij zei, of ik u, zoo gauw u terugkwam, wou vragen hem dadelijk op te bellen, meneer. O, en eergisterenmorgen is er nog een telegram gekomen, meneer”.

Hij ging in mijn zitkamer, en kwam met het telegram terug. Haastig scheurde ik het open.

„Wat!” riep ik uit. „'t Arme oude mensch! Ik had geen idee dat ze zoo ziek was”. Toen wendde ik mij tot Calvert, zeggende: „George, mijn arme oude tante te Babbacombe is overleden; ze

stierf twee dagen geleden, en de begrafenis zal overmorgen te Torquay plaats hebben”.

Calvert was oprecht bedroefd over deze tijding. Hij was werkelijk van de oude dame gaan houden, en terwijl wij in het buitenland waren, had hij verscheidene malen over haar gesproken en over haar buitengewone vriendelijkheid voor Rosemary.

Wij waren nog bezig deze treurige gebeurtenis te bespreken, en ik had Calvert verteld, dat, wat er ook gebeurde, ik natuurlijk den volgende avond naar Devonshire zou moeten vertrekken om de begrafenis bij te wonen, toen de telefoon luid klingelde.

„Kijk eens wie dat is”, zeide ik tegen mijn bediende. „Of neen”, voegde ik erbij, en wendde mij tot Jeans, die juist met de bagage was aangekomen, „ga jij eens aan de telefoon, Jeans, en als het iemand is van wien je weet, dat ik liever niet met hem praat, zeg dan dat ik nog niet terug ben. Als het meneer Marco is, of een dame, wier stem je niet kent, en die geen naam wil opgeven, zeg dan dat ze de verbinding niet verbreken moet, want dan kom ik”.

Terwijl ik naar hem stond te kijken, zag ik zijn gelaatsuitdrukking plotseling veranderen.

„Ja”, zeide hij, „meneer Fane is zoo juist aangekomen, — verbreek de verbinding niet — wacht even, alstublieft — meneer Fane zal onmiddellijk met u spreken”.

Jeans beefde van opwindning terwijl hij mij de spreekbuis voorhield.

„Meneer, 't zijn twee dames — de dame die spreekt, zegt, dat haar naam juffrouw — juffrouw — het klinkt als Verandah — ze zegt, dat Miss Calvert bij haar is, en wacht om te spreken. . . .”

„Rosemary!” hijgde ik, en sprong op de telefoon toe.

„Hallo! Hallo!” schreeuwde ik. „Wie is daar? Ik ben het — u spreekt met Fane! Wie is u? Jij — Rosemary, schat — ben jij het? Vertel me. . . .”

HOOFDSTUK XXV.

DE BEKENTENIS.

„Wie is daar?” vroeg ik nogmaals, toen er geen antwoord volgde.

Er gingen eenige oogenblikken voorbij. Goddank, eindelijk hoorde ik spreken. De spreekster, Sophie Verande, stelde zich voor. Zij was in Hornton Street, zeide zij, en Rosemary was bij haar, en of ik dadelijk met meneer Calvert kon komen.

„Ja”, zeide ik, „maar vraag Miss Calvert eens, aan de telefoon te komen”.

Ik smachtte er naar weder de stem van mijn meisje te hooren.

„Ik vrees, dat dit niet gaan zal”, antwoordde Miss Verande. „Kan ik haar misschien een boodschap overbrengen?”

„Kan zij zelf niet met mij spreken? Waarom niet?” vroeg ik, plotseling ongerust.

„Zij voelt zich moe en rust wat”, luidde het antwoord.

„Is zij ziek?”

„Licht ongesteld — meer niet. Zoudt u niet dadelijk willen komen, meneer Fane?”

„Wij komen onmiddellijk in een taxi”, antwoordde ik, en mij omwendend, beval ik Jeans, er dadelijk een aan te roepen.

Noch Calvert noch ik zeiden een woord onder het rijden. Wij waren bang dat er iets niet in den haak zou zijn, doch durfden er niet aan denken wat dit zijn kon. Was ze goed in orde geweest, dan zou Rosemary toch voorzeker zelf aan de telefoon gekomen zijn.

In het vroolijke, helder-verlichte salonnetje in Hornton Street, waar ik zooveel aangename uren had doorgebracht, zat een slank, rijzig, wondermooi meisje, met het prachtigste rood-gouden haar dat ik ooit gezien had, op ons te wachten. Zij stond op toen wij binnentraden, en dadelijk herkende ik in haar het origineel van het miniatuur-portret, dat ik in de zakken van Drew's kamerjapon gevonden had. Zonder iets te zeggen, keek zij vragend van den een naar den ander, blijkbaar een beetje verlegen.

„Mag ik u voorstellen meneer Calvert — Miss Calvert's oom”, zeide ik. „Mijn naam is Cyril Fane”.

„Eindelijk!” riep zij zacht uit, naar het mij toeleek, zonder dat zij er zich zelf van bewust was, „O, wat ben ik blij, dat u er allebei eindelijk zijt. Ik heb u zooveel te vertellen”.

„Maar Rosemary — ik wil haar zien”, viel ik haar onstuimig in de rede. „Is zij in haar kamer?”

„Ja, maar — zoudt u eerst met mij willen praten, voor u naar haar toe gaat?” Haar toon was zoo dringend, haar houding zoo smeekend, dat wij haar verzoek niet konden weigeren.

„De zaak is eenvoudig deze”, ging zij snel voort, toen Calvert de deur gesloten had. „Rosemary heeft een schok gekregen, waarvan zij slechts langzaam aan het herstellen is. Voor zoover schuwen haar niet op te winden als u haar te zien krijgt, en haar ook niet met vragen lastig te vallen, of op eenigerlei wijze te doelen op wat er gebeurd is. Zult u daar goed om denken?”

„Natuurlijk”, zeide Calvert. „Miss Verande, neem me niet kwalijk, dat ik het vraag, maar hoe kent u mijn nichtje zoo, en hoe komt u hier? Mijn vriend Fane vertelt me, dat hij tot heden nooit het genoegen heeft gehad u te ontmoeten en dat, tot u hem telegrafeerde te Taormina, hij zelfs nooit uw naam gehoord had”.

Zij zweeg, sloeg de oogen neer, en ik zag, dat het bloed haar naar de wangen steeg. Toen, plotseling opkijkend, zeide zij:

„Ik was een intieme vriendin van meneer Maynard Drew.

Deze maand zou ons engagement publiek geworden, en zouden wij zeer spoedig daarop getrouwd zijn. Hij stelde mij aan Miss Calvert voor in de Amphytrion Club, waarvan wij allebei lid waren, en zij en ik zijn vriendinnen. Zij vertelde mij dat zij u nooit over mij gesproken had, doch zij was wel van plan om u beiden voor te stellen, als mijn engagement met Maynard Drew erdoor kwam. Ik ben schildersmodel van beroep, en Rosemary dacht — ze dacht, da. . . .” Zij aarzelde om voort te gaan, raakte in de war, en keek naar het vloerkleed. „Dus is Miss Calvert in kennis gesteld met den dood van meneer Drew?” vroeg ik snel.

„Ik heb haar dat vanmorgen voorzichtig meegedeeld,” antwoordde zij. „Ik was dit niet van plan, maar zij sprak over hem, en — nu, ik kon me plotseling niet meer goedhouden, en toen kwam alles uit. Zij was er zeer van onder den indruk, . Het was dus gedeeltelijk aan deze tijding te wijten, dat zij van avond zoo in de war was”.

Ik moet zeggen, dat we nog in verschillende opzichten in het duister verkeerden. Het leek ons zoo zonderling, dat Rosemary aan Gasparini ontsnapt was, dat dit onbekende meisje, Sophie Verande, haar onmiddellijk bij haar terugkeer in Londen ontmoet had. Weliswaar had ik in Taormina Rosemary niet verteld, hoe ik een telegram ontvangen had van iemand, die ik absoluut niet kende, en van wie ik zelfs nooit gehoord had, omdat zij mij zou gevraagd hebben haar het telegram in kwestie te laten zien, en zij, als zij het te zien kreeg, onmiddellijk zou gevraagd hebben, wat Drew overkomen was. Ik moest nog steeds vernemen, waarom Miss Verande en ook Enrico Marco mij zulke dringende boodschappen hadden gezonden, dat zij mij onmiddellijk wenschten te spreken, doch ik was nu zoo verlangend Rosemary te zien, dat ik besloot, Verande niet verder te ondervragen, vóór ik eerst mijn geliefde gezien had.

„Ik geloof dat het beter voor Rosemary is, als wij haar ieder afzonderlijk gaan opzoeken. Ik weet dat je erg verlangend bent haar te zien, als jij dus eerst wilt gaan, Cyril, zal ik hier wachten, en wat met Miss Verande praten. Haast je maar niet”.

Ik moet bekennen, dat deze opmerking van Calvert mij tamelijk verwonderde, hoewel ik er op dat moment niet verder over nadacht, daar ik met mijn gedachten te veel met Rosemary bezig was. Na hem gedankt te hebben voor zijn meegaandheid, liet ik hem met onze nieuwe kennis achter, en vloog de trap op naar Rosemary's boudoirtje.

Zij zat in een grooten leunstoel, met zijden kussens achter zich, terwijl haar lange, bruine haar los over haar schouders ahangt. Toen ik binnentrad, keek zij mij scherp aan, doch zeide niets en glimlachte niet, en gaf verder geen enkel teeken van herkenning.

Ongerust over haar optreden, trad ik langzaam nader en ging naast haar stoel staan. Nog steeds zeide zij niets, en hield haar oogen met een vreemden glans er in, strak op de mijne gevestigd. De situatie werd pijnlijk en onaangenaam. Hoe geheel anders was deze ontmoeting dan ik mij had voorgesteld. Ik begon er reeds spijt van te krijgen, dat George Calvert niet eerst gegaan was. Het was mogelijk, dat zij een reden had voor dit niet spreken tegen mij, maar waar het hem betrof zou zij dit ongetwijfeld niet hebben gedaan.

Aldus gingen er eenige oogenblikken voorbij. Plotseling ging zij rechtop in haar stoel zitten.

„Waarom zeg je niets tegen me, Cyril?” vroeg zij op bitsen toon. „Schaam je je nu over me?”

„Me over je schamen, schat?” riep ik uit, terwijl een golf van emotie in mij opbruiste. „Me over je schamen? O, hoe kun je toch zoo iets zeggen?”

En toen, daar mijn gevoel mij de baas werd, zonk ik plotseling op de knieën naast haar stoel, en terwijl ik haar hand vatte, bedekte ik deze met kussen.

Toen ik een oogenblik later opkeek, zag ik tot mijn vreugde, dat haar uitdrukking geheel veranderd was. Wederom zag ik dien lieven blik, dien ik zoo goed kende, en dien ik zoo graag in haar oogen zag, en weder drukten haar warme handen de mijne, terwijl ik haar lippen zag beven, terwijl zij naar mij keek, en zag ik tranen in haar oogen komen.

„Ik dacht — ik — ik was bang. . . .” riep zij uit met een bevende fluisterstem, „ik was bang, dat je, na alles wat er gebeurd is, van gevoelen voor mij veranderd zou zijn — ja, al beloofde je me dien dag in Taormina, dat je, wat er ook gebeurde, niet hard over mij denken zoudt. O, Cyril! als je eens wist wat een geestelijke ellende ik doorgestaan heb sinds wij elkander het laatst zagen, dan zou je heusch medelijden met me hebben. Alles is zoo vreemd geweest, zoo onwerkelijk, zoo vreeselijk — zoo door en door afschuwelijk”.

„Praat maar niet — denk er maar niet meer aan”, riep ik uit, ziende, hoe de herinnering haar smartte, en mij Miss Verande's waarschuwing herinnerende. „Ik wil het niet hooren; ik wil het niet weten. Na al wat me in den laatsten tijd over dien man is verteld, weet ik zeker, dat je op de een of andere manier bent beïnvloed — en tegen je wil gedwongen bent. Vergeet, het mijn eigen schat; laten we over andere dingen praten. O! wat is het heerlijk je terug te hebben — te zien, dat je gezond en wel bent — na — niettegenstaande al wat er gebeurd is!”

Ik kuste haar hartstochtelijk, en zij klemde zich aan mij vast, alsof zij bescherming zocht. Doch mijn poging om haar gedachten in andere banen te leiden bleek vergeefs. Tegen mijn wensch in dwong zij mij te luisteren naar het geheele relaas van al wat er gebeurd was gedurende den tijd dat zij bij kennis geweest was.

Zij vertelde mij, dat, van den avond af, waarop de muziek van Gasperini haar op zoo vreemde wijze had aangedaan, de gedachte aan den wereld-beroemden violist haar geen oogenblik uit het hoofd was gegaan. Dag op dag had zij met zichzelf geworsteld, en gepoogd niet meer aan hem te denken, en zoo mogelijk geheel te vergeten dat hij bestond, doch, helaas! tevergeefs! Haar pogingen om te vergeten brachten juist de tegenovergestelde uitwerking teweeg. 's Nachts lag ze uur op uur wakker, en dacht over den genialen meester met zijn diep-liggende oogen, en telkens weer zag zij hem in haar verbeelding daar voor zich staan, in hare oogen starend met zijn onpeilbaren, hypnotischen blik.

En toen kwam langzamerhand dat gevoel, dat zij naar hem toe moest — een gevoel, waartegen zij getracht had te strijden. Drie-maal was zij in den loop van den nacht opgestaan, gedreven door de een of andere geheimzinnige macht om hem te gaan zoeken, doch telkenmale was zij erin geslaagd de machtige betoovering, die zich van haar had meester gemaakt, te overwinnen.

Op dien noodlottigen avond was de aandrang haar te machtig geworden. Dien geheelen dag was het in hevigheid toegenomen; toen zij mij 's morgens zoo ernstig gesmeekt had haar niet hard te beoordeelen, wat er ook mocht gebeuren, wist zij instinctmatig, dat de crisis nabij was.

„Ik herinner mij, dat ik het hotel San Domenico verlaten heb”, zeide zij zacht tot mij. „Daarna werd mijn brein één groot ledig. Ik heb er geen idee van hoe ik Gasperini ontdekt heb. Toen ik eindelijk ontwaakte, lag ik in een hut van de een of andere boot — als ik eraan terugdenk, hoor ik nu nog de machines”, voegde zij er huiverend bij. „Madame Joubert, die ik kende, doordat ik haar wel eens in de Amphytrion Club had ontmoet, stond bij mij. Zij vatte mijn hand en sprak mij kalmeerend toe — probeerde mij gerust te stellen — want ik voelde mij verward en plotseling bang”.

Mijn geliefde verbaasde mij voort met de mededeeling, dat Joubert van dat oogenblik af aan vriendelijk voor haar was geweest. Het bleek, dat Gasperini plotseling ziek was geworden. Zijn ziekte was blijkbaar van geestelijken aard, en enkel de Nubiers, die bij hem waren, waren in staat geweest hem in bedwang te houden. De groote kunstenaar had het voornemen gehad om haar, zoo zeide Joubert, zoodra zij weder bij kennis was, te hypnotiseeren, en dit telkens weer te doen. Hierdoor zou hij ten laatste haar wil geheel vernietigd en haar tot een willoos ding in zijn hand gemaakt hebben. Zijn plotselinge ziekte was echter op een zeer gunstig tijdstip gekomen, want zij had tijdelijk zijn hypnotische kracht weggenomen, zooals Joubert haar vertelde, dat zij van vorige gelegenheden wist dat gebeuren zou. Hij was zeer ziek, en weigerde toch een dokter bij zich toe te laten. Joubert bleef bij hem en deed alles wat in haar vermogen lag om hem te helpen.

„Maar”, riep ik verbaasd uit, „ik begrijp die Madame Joubert niet. Zij lijkt mij een gróote inconsequentie toe. Toen Gasperini door jou aangetrokken werd, was ze in 't begin wanhopig jaloersch, en toen, te Paignton, vertelde ze mij, dat, hoewel zij zijn vrouw was, zij niet langer met hem samenwoonde, dat zij hem niet meer zien kon zelfs, en verzekerde mij in denzelfden adem, dat zij hem tot op zekere hoogte nog liefhad. En nu zeg je dat ze weer bij hem is, onder hetzelfde dak dag en nacht! Ze is niet langer jaloersch op jou, en toch hielp zij hem, veronderstel ik, om jou over te halen met hem te vluchten. Is ze krankzinnig — die vrouw?” riep ik uit.

„Ach, je begrijpt het niet, Cyril!” antwoordde Rosemary snel, mij weder aankijkend met dien vreemden blik, dien ik zoo dikwijls in haar oogen had waargenomen sinds Gasperini haar voor 't eerst begon aan te trekken. „Gasperini is gek, dat geloof ik vast, maar niet Joubert. Joubert heeft hij in zijn macht. Hij laat haar dingen zeggen, die ze niet meent. Den eenen dag lijkt zij hem lief te hebben en den volgenden haat zij hem. Als hij gezond is, is zijn wil de hare. Alleen als hij, zooals nu, zijn volle wilskracht mist, kan zij doen wat zij zèlf wil”.

„Maar dat is onbegrijpelijk!” riep ik uit.

„Zoolang we aan boord waren, en ook in den trein bleef hij ziek naar lichaam en geest”, ging zij voort, „en ik kreeg hem heelemaal niet te zien, want hij werd in een afzonderlijke afdeling gehouden. Aan het Gare de Lyon te Parijs telegrafeerde Madame Joubert aan Sophie Verande of zij haar vandaag aan een bepaald adres wilde ontmoeten. Dit deed zij en was verbaasd mij in gezelschap van Joubert te vinden. Toen werd er overeengekomen, dat Sophie mij naar huis zou brengen, en daar bij mij blijven tot wij bericht van jullie hadden, of totdat ik wist wat er gebeurd was en waar ik was. Wij hadden er geen idee van, tot Sophie op jouw kamers opliep, dat oom en jij op weg naar huis waart. Ik begon bijna te huilen van blijdschap toen Sophie het mij vertelde”.

Hoewel ik haar trachtte tegen te houden, bleef zij maar doorpraten, snel, opgewonden, en soms onsamenhangend. Naar wat Joubert haar omtrent Gasperini verteld had, oordeelde ik, dat hij inderdaad een nog veel merkwaardiger persoonlijkheid was dan ik eerst gedacht had. Ik besepte nu dat hij in meer dan één opzicht krankzinnig, absoluut krankzinnig moest zijn, en dat hij niet toerekenbaar was voor zijn daden. De dingen die hij, volgens Joubert in den laatsten tijd gedaan had, bewezen mij, dat zijn geest volkomen gekrenkt was. En toch bleef deze wondere magnetische geestkracht bestaan. Zelden had een levend wezen zulk een reusachtige wilskracht bezeten, zulk een fenomenale hypnotische macht als deze krankzinnige musicus, met wiens leven het mijne zoo onontwarbaar samengeweven was geraakt.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberghe.

ELBURG, VAN DEN KERKTOREN AF GEZIEN
 OP DEN VOORGROND IN HET MIDDELEN HET STADHUIS MET DEN OUDEN ZIJ- EN DEN SCHRIKKELIJK
 VERKNOEIDEN VOORGEVEL. OP DEN ACHTERGROND DE ZUIDERZEE.

ELBURG.

HET is een proper, welvarend uitziend stadje, in een langwerpig vierkant gebouwd, en door straten recht-hoekig in blokken verdeeld. In die straten staan flinke breedgebouwde huizen, met vaak fraaie en nog goed onderhouden, vrij oude gevels; de hoofdstraten zijn breed en goed geplaveid. Het ademt 'n zeldzame rust en orde, dit plaatsje. Binnen de vierkante omwalling, met hoog geboomte en fraai plantsoen, verscholen achter hoge muren, begroeid hier en daar met klimop, wilden wingerd of lang gras, — wie zou den hoogen muur, als de huizen binnenzijds hoog, betreden? — heeft het veilig zich geborgen, voor de stormen van de zeezijde en het gevaar van hoge vloed. Knus gaat het schuil in het groen, alleen de zware stompe toren, met de Groote of St. Nicolaaskerk steken er boven uit. Ook het torentje van het Feithenhof en het spitse dak van het stadhuis, maar nauwelijks opvallend toch. Noode gunt het de buitenwereld 'n blik op wat binnen de wallen en muren besloten ligt. Het heeft z'n oude weerbaarheid bewaard, zelfs nu die weerbaarheid overbodig is, omdat het zich nergens meer tegen te verweren behoeft. Geen benden zwerven meer over de Veluwe. Van de sloten uit de buurt, van Staverden, 's Heerenloo of Putten dreigt geen gevaar meer. Ook zwerven geen Spaansche soldaten, als in 1568, rond, of bestaat er kans op brandschatting of plundering als door de Munsterschen in 1672. Vrede heerscht er op de Veluwe en overal. Geen legenden of sagen ontstaan meer. Rust is alomme. En de rust heeft zich uitgebreid, tot onder het loof van de hooge stammen, die in breede rijen rond de wallen staan, tot zelfs onder de hooge muren, die eens hunne steile flanken den bestormers keerden, doch thans als ouden van dagen rusten te midden van welig groeiend onkruid en de bemoste daken der laag er tegenaan gebouwde huizen.

Maar het vertoon dier oude kracht is gebleven; het versterkte stadje heeft den indruk van de vesting van vroeger bewaard. Eerst is er een buitengracht, dan 'n wal; dan was er een binnengracht, die nu gedempt is en op verscheidene plaatsen bebouwd; en daarna de hooge muur, van twintig rondeelen voorzien, waarvan er nu nog drie bewaard zijn, met hier en daar de overblijfselen van den muur, die vooral aan de zeezijde nog duidelijk zijn te bespeuren.

Door een opening daarin, 'n vrij nauwe doorgang, komt men het stadje binnen. Vroeger was hier de Goorpoort, in 1854 gesloopt, als zoo veel in dien tijd. Het hernieuwingswerk in die periode van onze geschiedenis overal aangevat, pleit niet

voor de eerbied en het schoonheidsgevoel der toen levenden. Hoevéél fraais is toen niet gevallen onder sloopershanden! Hoe het zij, mèt een deel van de stadsringmuur viel ook de poort in kwestie. Ze gaf toegang tot het stadje, van Nunspeet komende. Deze toegang passerend, staan we in de Beekstraat, die z'n naam dankt aan het water, dat er doorheen stroomt, en dat door vijf steenen bruggen overwelfd en door muren ingesloten is. Aan weerszijden van de beek staan lindeboomen, die vol in het groen 's zomers, aan deze straat een frisch en opgewekt aanzien geven, waartoe de fraaie oude huizen links en rechts medewerken. Rechts is eerst het groote gebouw der Ambachtsteekenschool, welke in het oude huis van het Schipluydenfonds is gesticht; dit fonds is 'n uitvloeisel van het Schipluidengilde, en in de vijftiende en zestiende eeuw, door reeders en schippers, die op de Oostzee voeren gesticht, en tot grooten bloei gekomen. Hieruit blijkt, dat de handel in dien tijd levendig en van belang was. Trouwens, daarop wijzen ook de flinke huizen en hunne bouw, die zonder hoogstvoorname te zijn, toch van 'n zekeren welstand hunner bouwheeren spreekt; ook de aanleg is ruim opgevat. Wij vernemen, dat in 1615 voor het eerst de stad bestraat werd met veldkeien, zooals thans nog in de kleine straten en eenige stegen op te merken — en pijnlijk voor gevoelige voeten — is! Mettertijd zijn die echter eerst door gewone keien, en later door klinkersteentjes vervangen. Alleen op sommige huisstoepen zijn de oude veldkeien nog aanwezig, soms kunstvaardig tot een soort grof mozaïek verwerkt. Een zeventiende eeuwse stoep vertoont zelfs een zwart paard en een rood hert, omgeven door guirlandes.

Het centrum is de Markt, nog wel als vroeger Vischmarkt genoemd, hoewel de vischmarkt sinds menschenheugenis buiten de Vischpoort bij de haven wordt gehouden. Op die markt staat het vroegere gerechtsgebouw met het opschrift: *Victrix Triumphet Veritas* 1596.

Rechts en links van de Beekstraat strekken zich, rechthoekig haar kruisend, de andere straten uit, weelderrecht-hoekig onderverdeeld in kleinere straatjes en stegen. Die dragen namen als Hooge Soerel, Graaf Hendriksteeg, van Kinsbergenstraat, Veghenhofsteegje, namen die aan de historie der stad nauw verbonden zijn, uit vroeger of later tijd. Ook de Ellestraat behoort daartoe.

Het woord Elle schijnt de kern van den naam Elburg te zijn; Elburg zou genoemd zijn naar El, dat polderland aanduidt, zooals ook onder Harderwijk een stuk Lange Elle heet. Dit schijnt mij verklarbaarder dan wat óók beweerd wordt, n.l. dat Elle eene lange

straat zou zijn geweest en daardoor de naam Elburg zou zijn ontstaan. In ieder geval werd Elburg in $\pm$ 1233 door Graaf Otto II tot stad verheven. In 1339 dienaanvolgend werd reeds het Schipluydengilde opgericht en kort daarna kocht eene hertogin van Gelre, die naar den schoonen naam van Alionora luisterde, zich een huis binnen Elburg, hetgeen wel als een bewijs dienen moge, dat het zich toen reeds in een zeker aanzien verheugde. Een tweede bewijs hiervan is, dat Elburg in 1365 als 2e Hansestad van Gelderland in het Hanseverbond werd opgenomen. Kort daarvoor waren er hevige geschillen gerezen tusschen ridder Herbert van Putten en de stad. Echter wordt niet gemeld waarover noch op welke wijze deze beslecht werden. Een muur had toen de plaats nog niet. Pas in 1396 werd die door den rentmeester van Gelre's hertog Willem van Gulik, Arent thoe Boecop aangelegd. In den tegenwoordig nog duidelijk herkenbaren regelmatigigen vorm is het stadje „wegens het gevaar der stormen” naar een vast plan, tusschen de jaren 1392 en 1395 gebouwd. In den muur kwamen vier poorten: de Heilige Geestpoort, de Goorpoort, de Mheenpoort en de Oosterpoort en twintig ronddeelen maakten de muur wijders weerbaar. Ook dateert van dien tijd het tegenwoordige stadhuis, dat eerst de Burght was en in 1401 voor 1800 Geldersche guldens werd aangekocht. Dit stadhuis is een prachtig bouwwerk, echter aan de voorzijde in den lateren tijd, in 1773 en 1839 hopeloos verknoeid en ontsierd. De fraaie gevel, op oude afbeeldingen nog te zien (ze is afgebeeld op de volgende bladzijde), is gesloopt en vervangen door 'n naakte nieuwsteenen muur, met, zonder eenige verhouding aangebracht, wat vierkante lange gaten er in als ramen. Het gat, door het sloopen der gevel ontstaan in het fraai gothische gebouw, is met nieuwen baksteen als 't ware eenvoudig dichtgemetseld. Den naam van iets méér dan metselwerk verdient het niet, het gebouw maakt den indruk van vanvoren afgezaagd en toen dichtgeplakt te zijn. Er zijn geen woorden te vinden, om dit vandalisme krachtig genoeg aan de kaak te stellen!

(Slot volgt).

TOM SCHILPEROORT.

De straatnamen te Brugge.

Afgaande op een onjuist bericht in een der Vlaamsche bladen hebben wij er in ons nummer van 23 Mei l.l. over gejubeld, dat te Brugge besloten was, de tweetalige straatnamen door eentalige te vervangen; wij zelf hadden er ons ook trouwens reeds over verwonderd, dat de oude Vlaamsche fierheid, na eeuwen van verdrukking, te Brugge weer zóó algemeen was ontwaakt.

Niet de Raad, maar het Schepencollege (wij zeggen: het college van B. en W.) had dit voorstel aangenomen. Doch bevreesd geworden door uitlatingen van „franskiljonsche” zijde, heeft bij den aanvang van de raadszitting van 20 Juli l.l., toen de zaak aan de orde kwam, het college het niet gewaagd de verdediging van zijn eigen voorstel op zich te nemen en na heftige beraadslagingen, onderbroken door Vlaamschgezinde uitlatingen van de bezoekers der publieke tribune, werd het met 17 tegen 9 stemmen verworpen. Vooral werd door de tegenstanders geschermd met het gevaar, dat den handel door deze eentalige bordjes zou bedreigen!

Het voorstel hield trouwens niet eens in, dat alle naambordjes eentalig zouden zijn en daarom had men het dan eerst ook in het Schepencollege eenstemmig aangenomen. Alle straatnamen gevormd uit persoons- of heiligennamen zouden onvertaald blijven; wat de andere betreft, men zou de vertaling behouden voor die, gelegen in de „kuip” der stad en voor de groote verkeerswegen. Zoo bleef het: Steenstraat (rue des Pierres), Groote Markt (Grand-Place), Vlamingstraat (rue flamande) enz. In het kort, voor 104 namen, d.i. voor 30%, zou de vertaling behouden blijven.

Nu blijft alles bij het oude, tweeslachtige.

Het kost wel zéér veel moeite, den Vlaamschen Leeuw uit den dommel te wekken.

Foto C. Steenbergh.

DE HAVEN VAN ELBURG.

Een keuken uit den steentijd.

Wel rijst de vraag, hoe de primitieve bewoners der aarde, de holenmenschen, met hun gebrekkige werktuigen toegerust, zich te behelpen wisten om hunne spijzen toe te bereiden! Om hierop het antwoord te vinden doet men het best te zien, hoe de thans levende volksstammen hun gekookte en gebraden spijzen gereedmaken voor het gebruik. We denken dan aan het schoolverhaaltje hoe de Batavieren hun rauwe biefstukken murw maakten door ze tusschen paardenrug en zadel op een afstandsrit mede te nemen, zelfs kan de Limburgsche boerenjeugd van thans ons leeren, hoe een egel, met een dikke lemlaag omgeven, onder een houtvuur geroosterd worden kan. Op precies dezelfde wijze begraven verschillende wilden hun buitgemaakte vogels en visschen in een kleibal onder den haardgloed, waarna later, bij afpelling van het verkoolde omhulsel, een bout van goed gaar vleesch te voorschijn komt. Zien we bij de achterlijke volkeren hoe de ontwikkeling der menschheid heeft plaats gehad, dan vinden we ook hoe Australiërs nu nog hun vleesch braden door het op gloeiende steenen te leggen, waaronder een vuur wordt onderhouden of door het op een netwerk van ineengevlochten takken boven den haardgloed te laten braden.

Een eigenaardige wijze van spijzenkoken zonder aarden of metalen vaatwerken vindt men nog bij vele wilde volkeren. Van huiden of boomschors maakten ze een watervat, waarin telkens

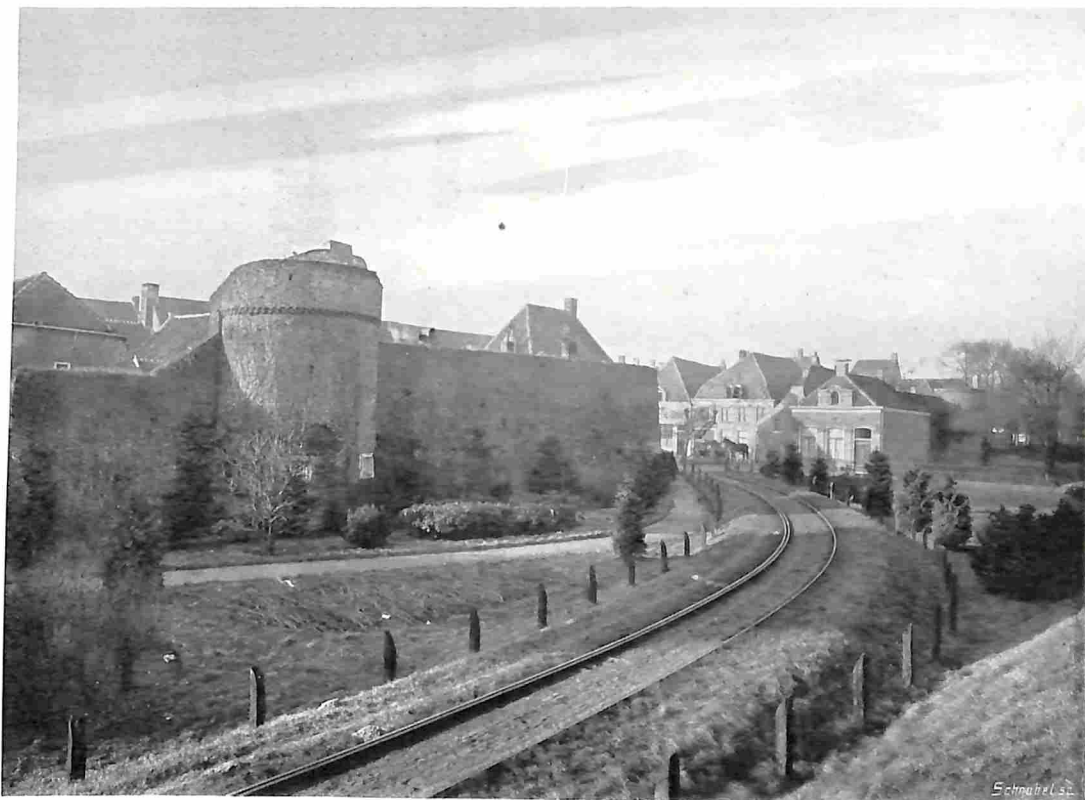

Foto C. Steenbergh.

BIJ DE WALLEN VAN ELBURG.

gloeiende steenen geworpen worden om het water tot het kookpunt te verhitten. De Indianen der Zuidzeekust gebruiken daarbij waterdicht gevlochten manden en bezigen lepelvormige houten werktuigen om de steenen te hanteeren. In Indië, trouwens overal in de tropen, waar bamboesriet groeit, wordt als primitief vaatwerk steeds een stuk bamboestengel gebruikt als kookpan. Gevuld met water en voedsel worden de beide einden met stoppen afgesloten, waarna de houten koker dicht bij 't vuur wordt geplaatst om den inhoud gaar te doen worden door de uitstralende hitte. C.

POPPENKAST, een vroolijk spel vol ernst, door Bernard Canter,

VERTOOND OP HET OPENLUCHT-TOONEEL
IN HET SUZANNAPARK TE HILVERSUM.

Op den zoelen Zondagmiddag van den vijften Juli kwamen de genooden van Mevrouw Amy Grothe Twiss, dames en heeren, onder welke vele letterkundigen en kunstenaars, in het Agnetapark van haar buiten: „Corvin” saam, om getuige te zijn der vertooning van Bernard Canter's openluchtspeel: „Poppenkast.” Een amphitheater, overschaduwde door het loof der boomen, bood hun een zitplaats, van waar zij op het, als door de natuur gevormd, tooneel goed en duidelijk alles konden waarnemen.

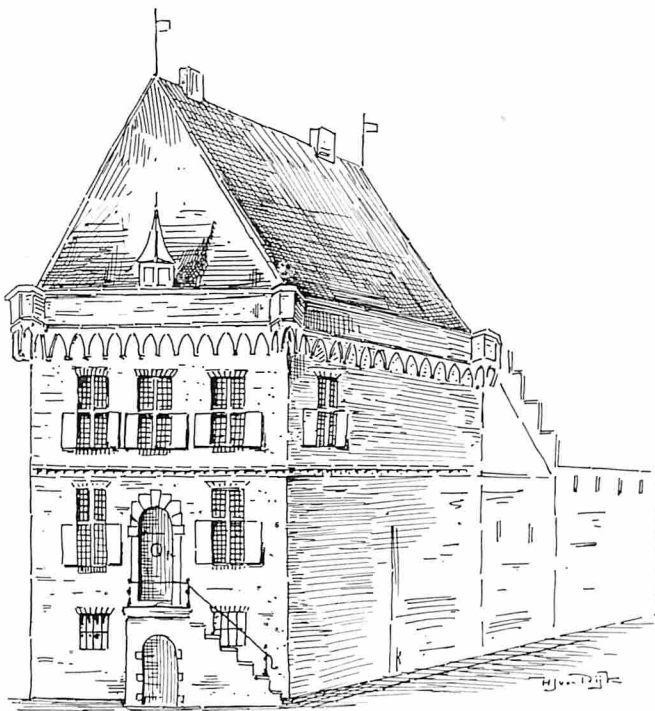
Zij zagen voor zich een gedeelte van het landgoed van Amiante, tot speeltuin ingericht, met wip en schommel, — en rechts in een laan de woonwagen van Jan Klaassen.

In afwachting van wat komen zou, kortte men zich den tijd met vluchtige praatjes, met het opmerken van auteurs als J. B. Schuil, Jan Feith en Albert Vogel; van tooneelisten als C. C. van Schoonhoven en Louis de Vries, ... tot eensklaps uit een grot op den achtergrond, een bovenmenscheijk wezen, in 't phosphorblauw gekleed met een kap op als de inquisitierechters, te voorschijn kwam en allen van schrik zwijgen deed, toen hij op somber strakken toon vertelde, dat hij uit een andere wereld terugkeerde. Angst joeg hij aan met zijn zeggen:

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE ELBURG. ACHTERZIJDE.

HET AARDIGE STADHUIS TE ELBURG
VÓOR DE VERKNOEING VAN DEN VOOR-
GEVEL.

Uit dr. Blink's „Van Eems tot Schelde”.

Mij is bekend, waarnaar uw weten haakt,
Mij is de tooverkracht, mij 't lotsbestuur.
Ik wissel van gestalten naar 't mij lust,
'k Roep geesten op van aarde, bosch en hei,
Ik stuur den mensch, die meent zichzelf vrij,
Pleit schuldloosheid in schuld en omgekeerd,
Want d'onschuld is de schuld van allen schuld'gen!
Nu, zie naar 't spel, dat ik mij zelf verschaf,
Ik ben de Dood — maar rijst nu uit het graf.

Pierlala, in 't costume van Pierrot,
met gekalkt gelaat, een gitaar aan een
lint, zal 't eerst met Spiritio kennis
maken.

Hij is verliefd, op wie... dat weet hij niet,
En daarom klaagt hij in een vroolijk lied.

Hij zingt en begeleidt zich zelve
op de gitaar.

De watertjes vloeien
Verliefd langs het riet,
De visschekens springen
Omhoog uit den vliet.
De bloemetjes bloeien
Toch niet om niet
Ze zoeken het groote verdriet.

Pierlala, zoo goed als Pisuisse, zanger
van het levenslied, ziet eensklaps Spi-
ritio voor zich, maar nu als een schoone
vrouw in los geplooid gewaad, want het
blauwe kleed had hij laten vallen.
Spiritio spreekt hem toe als: lieve

dichter en stelt zich zelf voor als de schoone smart, naar welke
hij haakt, — als de schoone vrouw voor wie hij bloemen heeft,
— wier hart het zijne snel deed kloppen, — wier oog het oog
is, dat zijn blik verlangt, — en wier mond de mond is, waar-
naar zijn lippen hunkeren.

Pierlala trilt van schoonheidsontroering. Met geopende
armen loopt hij op Spiritio, de schoone vrouw, toe en
wil haar omarmen. Spiritio wijkt achteruit en verzinkt in den
grond. Pierlala omarmt een ijlen schim en klaagt:

Wee mij... 't was des dichters minnares,
'k Was weer verliefd op d' eigen fantaisie,
O wreede slag, die alle dichters moordt,
Zij zoeken liefdes hart en vinden 't woord.

Fijn gezegd, fijn onderscheiden!

Terwijl Pierlala treurt om 't verlorene, komt Jan Klaassen
in het karakter van spullebaas uit zijn woonwagen. Hij heeft
grauw haar, een gezicht dat van ontbering spreekt, is sjoewel ge-
kleed en draagt over alles een afgedragen regenmantel, — maar
hij kwijnt niet, hij treurt niet, hij neemt het leven, zooals het is,
alleen... hij heeft het soms met zijn vrouw te kwaad, die
wil dat hij niet meer drinken en niet meer naar de herberg:
„Het Zwaantje” zal gaan. Hij verzet er zich tegen, vervloekt
Trijn, en staat nu met een groote flesch in zijn hand buiten de
wagen te tieren en te razen: „Verdrinkt in water, allemaal bij
elkaar! Dit is een zeer barmhartige vloek, dien ik bestem voor
mijn ega, madame Catherina, juister uitgedrukt Trijn Toet, var-
kenssoet: mademoiselle ma fille Clasina, eerste rol van mijn
rollend tooneelgezelschap, onwillig, grillig en bedillig. Svanhilde,
de romantische juf, rank van postuur, donker van haren, een
vlammend kaarseke dat wacht op een vlinder, die zich branden
wil; de Hidalgo, een dakloos edelman, wiens trots gegroeid is
met zijn armoed.

Dit is het tableau de la troupe, de troupe, die ik barm-
hartig vervloek, zeggende verdrinkt in water. Want er zijn
veel andere wijzen, waarop een heer des huizes, zelfs als het
huis op wielen staat als het mijne, zijn benedenfamilie kan
vervloeken. Mij treffe de vloek onbarmhartiger. Ik verzoek
in jenever te mogen verdrinken. Ik wensch als een behoor-
lijke spullebaas te sterven, nadat ik als baas van het spul
geleefd heb.”

Jan Klaassen sluit plots zijn woordenvloed, hij ziet Pierlala
en vraagt hem:

— Wie sterft vóór dat hij geleefd heeft?
— Het kind van een verbroken verloving.
— Dit antwoord is er naast zooals alle woorden van droo-
merige dichters er vaak naast zijn. Raad nog eens, Pierlala.
— Het hoen... wanneer 't als ei wordt genuttigd.
— Hoeveel gebroken carrières zouden er dan in één advokaten-
borrel fijn geklutst zijn. Mis!

— De femelaar!
— Raak. We zijn er. Want hij verraadt den hemel voor de
aarde en de aarde voor den hemel.

Daarom verdient hij gehangen te worden, want een man aan
de galg heeft het vaste boven en het onvaste beneden.
Vriend, ons aller eind is zweven.

Daar neem ik een slok op.
— Waarom drink je zoo? Heb je ook verdriet?
— Ik drink uit spaarzaamheid, want ik ga visschen. Alle
visschers drinken, want dronken visschers vangen de meeste

visch, vanwege dat hun hand beeft, wat over 't simmetje heen, het aas tot levendigheid aanspoort. Mijn vrouw is een kanjer en mijn dochter is verliefd op iemand, dien ze nog nooit heeft. Ken jij een manspersoon, die dezelfde kwaliteit heeft, dan is er een huwelijk meer in de wereld op komst. Want dat is de groote fout van de menschen, dat ze denken op elkaar verliefd te kunnen worden;

— En dat kan niet?

— Hoe zou het, als de menschen toch al verliefd zijn, voor ze malkaar gevonden hebben. Ieder wordt op zich zelf verliefd en als hij dan zijn eigen beeld plaatst in den ander, meent-ie een verlovingsring te gaan koopen.

— Wat je zegt is zoo waar, dat je verdiende, het in dichtmaat te kunnen zeggen,

— Laat de waarheid naakt blijven, vriend. Want het gewaad van het rythme maakt haar onkuisch.

— Waar is de waarheid?

— In deze flesch.

Jan Klaassen houdt dit zeggende, de groote bolle jeneverflesch omhoog, waarop Pierlala opmerkt:

— Ze is leeg.

— Dan is de waarheid in de leegte. Deze aardbol is lens en Trijn wilde haar niet op nieuw vullen, want ze is bijbelsch.

Eén zondvloed achtte ze genoeg. Ik heb óók het land aan jenever. Daarom vernietig ik ze, waar ik ze aantref."

De daad bij het woord voegende, laat Jan Klaassen een laatsten druppel uit de flesch op zijn tong lekken en zegt dan: „Die hier in zat, heb ik alweer doen verdwijnen. In dit leven is alles een vraag van plaats. Kan een man, die een flesch jenever draagt, niet een braaf man zijn?"

— Als de flesch goed gekurkt is en gekurkt blijft.

— Ik ga voort. De kurk springt uit den hals. Een kurk is, als een mensch, gedoemd om het tegendeel te worden van waartoe-ie bestemd was. Haar beroep is een gat stoppen en haar eind, altoos een gat maken. De kurk springt uit den hals. De jenever springt uit den hals en weer in den hals van den drinker. Nu heet de hals op eens een dronkaard. Dat is laster. Hij is nog precies dezelfde. De man draagt alleen den jenever op een andere plaats."

Jan Klaassen's nathalsige filosofie wordt onderbroken door Katrijn, die uit de deur van haar woonwagen hem uitscheldt voor „Likkebroer, dronkelap, nathals!" Met deze vriendelijke namen lucht ze haar hart op en smijt dan de deur snel dicht. Jan Klaassen heeft zich door de lieve woordjes zijner teedere ega niet laten ontmoedigen en spot er mee.

— Dit zijn drie titels. Eén voor de verhevenheid van voren. Eén voor het uitstekende deel van achteren. En één voor de verbindingsstreep, die mijn karkas vormt, dat geplaatst is als een dal tusschen twee bergen. Iemand met drie titels is tegenwoordig zéér gezocht. Ik ben in de wieg gelegd om burgemeester der Residentie te worden — *hij tuurt naar de flesch*. — Leeg! . . . . — *hij tilt de flesch*. „Ben ik nu niet als atlas, die't gewelf torscht? Leeg. . . . *hij tuurt weer naar de flesch*. — Al de mooie sterren, planeten, kometen, al die zonnetjes en maantjes zijn uit dit gewelf nu verplaatst naar het enorm gewelf, dat mijn herzenkas voorstelt."

Katrijn steekt haar hoofd weer uit de deur, dreigt met een bezemsteel en stort haar gal uit: „Scharluin! Ga aan je werk. Als de edelvrouw komt, ben je dronken. Pas op, als ik er uitkom."

Pierlala maakt de wijze opmerking: „hij is slagvaardig" Maar hoor! . . . Jan Klaassen ook. — „En ik geenszins vaardig tot den slag. Het gewelf van deze flesch is al niet anders dan 't gewelf van dit mijn karkas vol verhevenheid. De ziel is al te diep. Pierlala! Hoe minder plaats voor de ziel, hoe meer plaats voor den geest.

Spiritio is weer uit zijn onderaardsch gewelf opgerezen en weer als geest. Pierlala en Jan Klaassen ziet hij met minachting aan: „Een dichter en een nar — twee wijze zotten!"

Pierlala verschrikt bij het terugzien van Spiritio: „Hemel, daar is de dood!"

Jan Klaassen schrikt voor dood noch duivel. Brutaal gaat hij op Spiritio toe en vraagt: „Wie ben jij?"

Ik ben, die alles mind', maar niets verwierf,

En door die eenzaamheid van liefde stierf,

Ik ben een ziel, die 't lichaam heeft verloren.

— „En ik," zegt Jan Klaassen, „een lichaam die een ziel vond . . . op den bodem van deze flesch."

Spiritio wijsgeerig:

Wel hem die zielen zoekt en
zielen vindt,
En ziel aan ziel tot eeuwigheid
verbindt.

Jan Klaassen laat hem praten en lacht om den Dood en het zielezoeken. „Wie een vrouw, die hem liefheeft, haar zin geeft, is zinneloos, want dan zet ze haar zinnen op een ander. Dit is een oude wijsheid — al van vóór mijn huwelijk."

Spiritio gaat gewichtig tegen Jan Klaassen in:

Wie echt bemind heeft, is voor
goed vereend
Slechts dat hart scheid, dat
't andere had geleend.

Jan Klaassen kijkt Spiritio neuswijzig aan, — de man bevalt hem niet, en zijn stem ook niet. Hij kan het niet verzwijgen: „Vriend, je stem heeft een bijklank als een brui-loftsklok, die gebarsten is. O, er is tegenwoordig veel gebarsten op brui-loften. Dit zeg ik je als deskundige, want ik ben de tragische figuur, die de pret levert op huwelijkspartijen. Je komt juist van pas, want ik heb een nieuwen tekst nodig voor een brui-loftsfeest, dat hier op het landgoed moet plaats hebben. Tot nu toe heb ik het met het realisme geprobeerd, maar dat is uit de mode. Ze hebben genoeg van de waarheid als waarheid. Nu vragen ze om den geestelijken kant van de dingen te zien en daarom verschijnt de geestelijkheid te goeder ure weer op het tooneel.

— Wat zijn je voorwaarden, geest?"

— Het, „jus primae noctis."

Jan Klaassen heeft nu in het karakter van een arm ambuland tooneeldirecteur zijn artiesten, door hem „sujetten" genaamd, voorgesteld en raakt ook op weg een gelegenheidsstuk in elkaar te zien timmeren door Spiritio, de dood, of hoe deze geheimzinnige persoon zich zal voordoen. Dit geeft Jan Klaassen aanleiding allerlei over tooneel en kunst te zeggen. Zoo dikwijls hij dat doet, is Canter, de auteur, aan het woord en deelt rechts en links slagen uit, altijd geestig, altijd aardig. De kunstenaars krijgen er van langs en natuurlijk de kritiek. De kritiek is voor de auteurs de nachtmerrie. De woorden van Braga, dat tijdschrift heel op rijk, waarin vooral J. J. L. ten Kate in zijn jongen tijd vele ironische en satyrische gedichtjes op de literatuur en de literatoren zijner dagen, in 't bijzonder op den pedanten „Gids", toen pas opgericht, — gedichtjes waarschijnlijk geestiger dan „Grassprietjes" van Fr. v. Eeden, die juist zoo vele jaren later hetzelfde deed als J. J. L. ten Kate en zich tegen hem, zijn voorgangers en voorbeeld richtte — zijn naar het hart van alle

Foto C. Steenberg.

ELBURG. SCHOUW IN DE BURGEMEESTERSKAMER VAN HET STADHUIS,

auteurs gesproken, als daar gezegd werd: „Slaat dood den hond, het is een recensent!”

Maar Canter met zijn volle hart en nooit sprakeloze mond gebiedt Spiritio om Jan Klaassen en Katrijn niet in den steek te laten.

Daar schrok ik op. Rustig en wel zit ik dit in het Hôtel du Nord te Keulen te schrijven, en een geweldige donderslag laat me de pen uit de hand vallen. De klassieke donder in Keulen en schrijvend over Canter, dat is een teeken, een stem uit de andere wereld, het is de stem van den Redacteur van „Buiten”, de stemme van een aardschen God.

Ik begin te begrijpen. Het stuk wordt te groot. „Niet meer dan 2100 woorden” gebiedt de Redacteur. „Op maat!” Maar ik kan niet op maat schrijven, ik heb het nooit gekund en zal het nooit kunnen. Met Canter gaat dat allerminst. Canter is mateloos. Het spuit er bij hem uit: geest, satyre, ironie, alles. Gooi Canter van de Westertoren te Amsterdam en hij stort in brokken proza en poëzie, in droomerijen en fantaisiën naar beneden, juist waar eens het Westerkerkhof was en waar zoo goed als zeker Rembrandt begraven ligt, wier graf men niet in de kerk heeft te zoeken. De uiteengespatte Canter zou dus in goed gezelschap zijn. Het komt hem toe, den brave, den onoverwinnelijke.

Een nog geweldiger donderslag stemt me tot hoogen ernst. Een dame in de schrijfsaal zie ik een kruis slaan. Voor

Foto C. Steenberg.

PIERLALA TROOST JAN KLAASSEN'S VROU
NADAT DEZE NAAR DE KROEG IS GEGAAN.
Pierlala: de heer E. v. Kempen. Katrijn; mej. Hans Roelants.

Foto Ver. Foto-bureaux.

SCÈNE UIT DE POPPENKAST. Clasina (Mej. Ruygrok) getooid met de geschenken van Berlino (L. Rikmenspoel) Jan Klaassen en Katrijn.

Foto C. Steenberg.

DE BRUIDSJONKERS EN BRUIDSMEISJES DANSEN EEN PATERTJE LANGS DEN KANT ROND HET BRUIDJE. Bruidsmesjes: de dames Neervoort v. d. Poll, Wilde, Sterneberg, van der Lee, Bruidsjonkers: de heeren van Oosten, van der Graaf, Wilde, Cuypers. Bruid en Bruidegom: Mej. Dora Brondgeest en de heer W. Roest van Limburg. (De opvoering van Canter's openluchtspel „Poppenkast” te Hilversum.)

mijn geestesoog doemt nu de Redacteur van „Buiten” voor mij op als de geest van Hamlet's vader. Dof klinkt zijn stem: „Herinner u, herinner u!”

Ja, ik herinner het mij. De 2100 woorden. Eilacie. Ik zal al meer dan 1200 verbruikt hebben voor het begin, den nacht tusschen Zondag en Maandag te Haarlem geschreven en den Redacteur-geweldige per ijlbode gezonden. Ik moet dus kort zijn, ik moet eindigen. Dat is goed, want om een begrip van Canter's „Poppenkast” te geven, zou men het halve stuk moeten overschrijven, het loopt over van sentimenten, gevoelens, satyren en ironiën. Ik zal dus kort zijn en jagen naar het einde.

Na dit besluit rolt de donder statig en majestueus. Dat is de gemoedsuiting van den Redacteur van „Buiten”, die steeds spreekt in teekenen van donder en bliksem.

Hij neemt het offer van kortheid aan, het is hem welgevallig. „Hi loech”.

Dus, terug naar Monsieur Canter en Sinjeur Jan Klaassen, mitsgaders Katrijn.

Het stuk is gereed gekomen en heeft de droevenis en blijdschap der liefde tot grondslag; den strijd tusschen den geldzak en het ideaal, den strijd tusschen poëzie en werkelijkheid, den strijd tusschen ridderlijkheid en poenigheid en nog zoo veel meer. Aan geld en goud hangt alles, al te vaak ook de liefde. Ach, wij armen! Om het geld wordt de ridder zijn devies ontrouw, een meisje haar vrijer, haar Pierlala, om het geld werpt zij zich in de armen van den geldman, van Berlino die haar kleedt als gravin, maar... nooit de dichter zijn kunst, nooit de bleeke Pierlala, — prachtcreeatie van Canter en vol teerheid en liefde en poëzie gespeeld door den jongeling E. van Kempen. Pierlala sterft aan een gebroken hart. Dan werpt zij, die hem eens bemind een eigenlijk bleef beminnen, kroon en hermelijnen mantel af en staat weer in haar aardig costuumpje der Wiener Werkstätte. Zij zoekt ook den dood. En Jan Klaassen, die de rechtvaardigheid zelve is, slaat den onverlaat, de oorzaak van alles, Spiritio, nu als Berlino, de belichaamde geldzak, ook dood.

Aan de gerechtigheid is voldaan. Het spel is uit.

„Poor Pierlala!”

Zoo droevig was het spel van Jan Klaassen en zijn troep op de groene bruiloft van de schoone Guldenmond en den jongeling, dien zij beminde, den edelaardigen Rijklof. Maar vroolijk begonnen, met een oud-vaderlandsch „Patertje langs den kant”, met touwtje springen, met wippen en velerlei spelen, zal de bruiloft ook vroolijk eindigen. Jan Klaassen denkt: „Laat de dooden de dooden begraven!” 't Was maar spel. „Scheep vreugde in 't leven, zoo lang als het lampje schijnt”. Twee zijner beste subjecten: Hidalgo en Svanhilde, stuurt hij op om te dansen, niet een der apendansen van thans, maar een edelen dans: de Pavane, door den edelsten en kwiesten aller dansmeesters, den ongeëvenaarden B. Leefson Jzn. ingestudeerd, en die terecht op zijn kaartje heeft: „Professor de danse et de maintiën”. Nu is de vreugd er weer in, allen springen, allen zingen. De muzikanten stellen zich op, de vrijers en vrijsters paren zich tot een huldigende stoete, bruidsmoeder voegt zich er bij, en achter allen Jan Klaassen (en Katrijn, Pierlala, Spiritio, Rooie Hein de malle molenbaas, het Gezag met de twee aardige kereltjes in toga en een Engelsche rechterspruik op, de een met het zwaard der gerechtigheid en de ander met de weegschaal.

„Speel op de deun van Jacqueliën!”

Daar gaan ze dansend en springend.

Een gejuich als van een zachtgedreven „zoel windeke”, een dichterlijk gejuich voor den dichter, een dramatisch gejuich

voor de dramatis personae, een dankbaar gejuich voor bruidsmoeder, voor Mevrouw Amy Grothe-Twiss, die dit zomer- en tooneelfeest mogelijk maakte, haar onvolprezen natuurtooneel in het Agnetapark van haar dichtelijke buitenplaats: Corvin beschikbaar, Canter tot dichtend gedreven, en de jongelui tot spelen genoopt heeft. Terecht heeft Canter in zijn Jan Klaassen op kiesche wijze haar lof gezongen. Nu bloemen, kransen en aanspraken, blijde tranen en blijde aandoenlijkheid.

Canter verschijnt! Canter de dichter, die in zijn Jan Klaassen ons overstromd heeft met sententiën over kunst en leven; sententiën over drama, publiek en kritiek, sententiën over huwelijk en huwelijksgeluk; over echtscheiding en wat daar meer aan vast is: sententiën over jonge liefde en ware trouw; sententiën over passie, met haat, vurige haat, roode haat aan den geldzak, aan de Berlino's en met een jubeltoon voor hen, die het ideaal trouw blijven, want wie het ideaal verzaakt, gaat ten onder.

Bravo Canter! Het is te veel, het is te veel. Ge hebt ons overstelpt, zelfs vermoeid met te veel geest, ge hebt de in ledigheid levende oude jonge juffrouwen toch ook weer troostrijk bedacht. Ge hebt haar in Jan Klaassen stof gegeven voor wel tien scheurkalenders. Let op, Canter, tegen Nieuwjaar zullen er scheurkalenders van Jan Klaassen komen. Iederen dag een gedachte, een idee, een sentiment van Canter. En die allen zullen gelezen en besproken mogen worden, want, al zij men het met veel niet eens; Canter zegt zooveel goeds, waars, oorspronkelijks en vaak geestig, dat men er van omvalt. Zijn „Poppekast” herinnert in de verte aan Shakespeare's „Midzomernachtdroom”, — ook met een bruiloft, waar handwerkslieden, Pyramus en Thisbe” vertoonen. Dit zit beter in elkaar, is duidelijker, objectiever, en houdt de oeconomie van het drama in het oog. Canter's Poppekast is in bouw en verdeling niet zonder gebreken, het tusschenspel en de voorbereiding is vier maal zoo groot als het eigentlijke stuk. Bij een openluchtvoorstelling hindert dit gebrek niet, op een gewoon tooneel zou dit geducht schaden evenals het ongemotiveerd optreden van vele personen, en het te lange der Poppekastvertooning. Maar welke de leemten ook zijn moge, „Poppekast” blijft een hoogst verdienstelijk en interessant werk, en „Jan Klaassen” geïnspireerd op Shakespeare's Clown's, voortreffelijk.

De bloemen en kransen, de toejuichingen en de handdrukken, Canter, u verveerd, hebt ge dan ook eerlijk verdiend. Ge hebt de menigte overtuigd wat ge kunt en hoe hoog ge staat. De menigte heeft dat nooit begrepen, maar nu weet ze het. Geluk er mee, Canter!

Geen woorden * van lof voor de spelen- * den?... de mondjes pruilen, de voorhoofden fronsen. Hoe zou het mogelijk zijn niet te noemen en te roemen de voortreffelijke, de dichtelijke vertoening; de geestige creatie van den heer W. P. Landzaat (Jan Klaassen), die door zijn goeden luim het geheele stuk droeg, en medewerker werd van den auteur; — de poëtische en kwijnende Pierlala van den hr. E. van Kempen; de levensvreugdige Katrijn van juffr. Hans Roelants, de afschrikwekkende dood van Leo Rikmenspoel; de waardige Amante van mevr. Amy Grothe-Twiss; de onverbeterlijke Rooie Hein en deurwaarder van den hr. J. Houthakker; de kunst van den componist en de wakkere speellieden, en... van de anderen, wier namen hier niet alle opgenoemd kunnen worden. (De redacteur van „Buiten”).

Er is nog meer. Waardeering dient gebracht aan de regie van Mevr. Amy Grothe-Twiss, aan de mooie groepeerings, aan de smaakvolle costumes en aan heel den blijden geest, die alles bezielde, en ons toeschouwers en aardsche stervelingen tot dank stemt voor het genot ons door Hilversumsche goden en godinnen geschonken.

Foto C. Steenbergh.

HET BRUIDJE.
(Mej Dora Brondgeest)

De donder heeft opgehouden. Bovenlandsch teeken, dat de Redacteur van „Buiten” zijn zin heeft en het stuk niet te lang is.

Met opgelucht gemoed ga ik naar het Stapelhuis aan den Rijn om aan de uitnodiging van den Burgemeester van Keulen, om met Keulsche, Hollandsche en andere buitenlandsche Persbroeders aan te zitten en vrolijk te zijn, en de „Werkbundaustelling” te laten leven.
Cöln a/R. 6 Juli 1914. J. H. Rössing.

KINDEREN.

Toen 'k na wilden najaars-dag
Donkre schaduw om mij zag,
En mijn hart een treurzang zong
Voor vergane zomerpracht,
Kwam in grijze schemering
Kleine, blonde lieveling,
Die me blij haar liedje zong,
En geweken was de nacht.

Goudhaar zegt van zonnenschijn,
Altijd, altijd zomer zijn,
Oogen, waar de zon in licht,
Weten van geen donkren nacht.

O, mijn kleintje,
Cherubijntje,
Mocht je leven altijd zijn
Warm en licht van zonnenschijn.
EDITH HEIDE.

Foto C. Steenbergh.

AMIANTE (MEVR. GROTHE—TWISS) AAN DE HAND VAN HAAR VRIENDIN.
LIENA, NOODIGT DE GASTEN UIT HAAR TE VOLGEN NAAR HET FEESTMAAL.

Foto Ver. Foto-bureaux.

DE OPVOERING VAN CANTER'S OPENLUCHTSPEL „POPPEKAST”
TE HILVERSUM.IN HET MIDDEN: JAN KLAASSEN (DE HEER W. P. LANDZAAT) EN ZIJN VROUW
(MEJ. HANS ROELANTS). LINKS: HUN DOCHTER CLASINA (MEJ. JEANNE
RUYGROK). RECHTS: PIERLALA (DE HEER E. VAN KEMPEN).

SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.

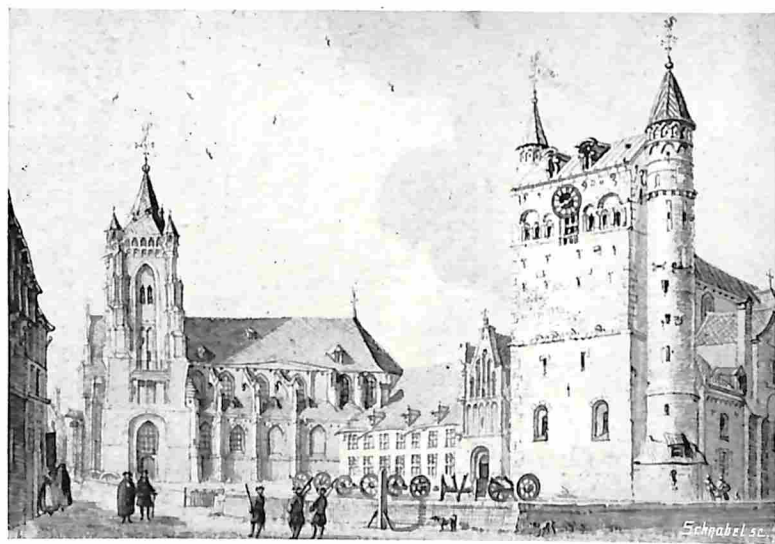
VII. WAT TE MAASTRICHT IN DE JAREN 1813—1913 IS VERDWENEN.

WIE een 65 jaar geleden met de boot op de Maas, de oude stad van Tricht binnenvoer, werd getroffen, als hij ten minste eenig gevoel voor stedenschoon had, door het schilderachtig overschoon profiel dier stad aan deze zijde, zooals zij zich daar vertoonde, als met een stedekroon van torenspitsen, al ontbraken er toen, omstreeks 1848, al een tweetal parelpunten, nl. de torens van kerk en commanderiehuis der Duitsche Heeren of ridders, in 1827 reeds verdwenen. Een weinig verder echter van rechts naar links zag men al aanstonds de twee torens van de kerk der Antonieten, van hun spits beroofd, het torentje van de kerk van 't klooster de Maagdendries, den stompen toren der kerk van St. Mathijs, het hooge dak van het Dinghuis, en, aan de zuidzijde der Maasbrug, al aanstonds St. Servaas met zijn drie westertorens, hoog boven de twee oostelijke uitstekend, daarnaast de rijzige St. Jans toren, doorzichtig en fijn als kantwerk, niet ver daarvan, de in 1837 afgebroken St. Nicolaus-kerk met haar toren er naast, boven de huizenrij uitstekend, dan de voormalige kapittelkerk van O. L. Vrouwe, met de twee oostelijke torens en, heel hoog daarboven, het westergedeelte met de twee zijtorens, als een versterkt kasteel, en een eind verder het dak der oude Minderbroederskerk (sinds 1880 Rijks-archief) en om het profiel als af te bakenen, de twee zware torens van de Helpoort, met het front naar het zuiden.

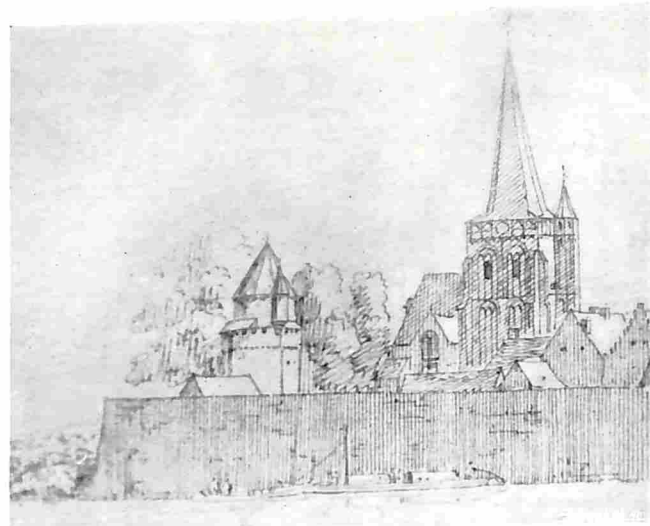
Wij hebben bij deze bezichtiging van Maastricht langs de Maas, de kaart van Simon de Bellemonte, kapellaan van St. Servaas aldaar, omstreeks 1572 geteekend (1), voor ons gehad, waarop nog veel meer torens zichtbaar zijn, reeds vóór 1801 verdwenen.

Wat is er te Maastricht niet gesloopt sinds 1800, vooral sinds 1813! Bijna de geheele omwalling, negen kloosters 2) geheel of bijna geheel, drie parochiekerken, eenige zeer schilderachtige oude huizen in de Brug- en de Bokstraat en de aardige poort met torentje op de Maasbrug (in 1800 gesloopt).

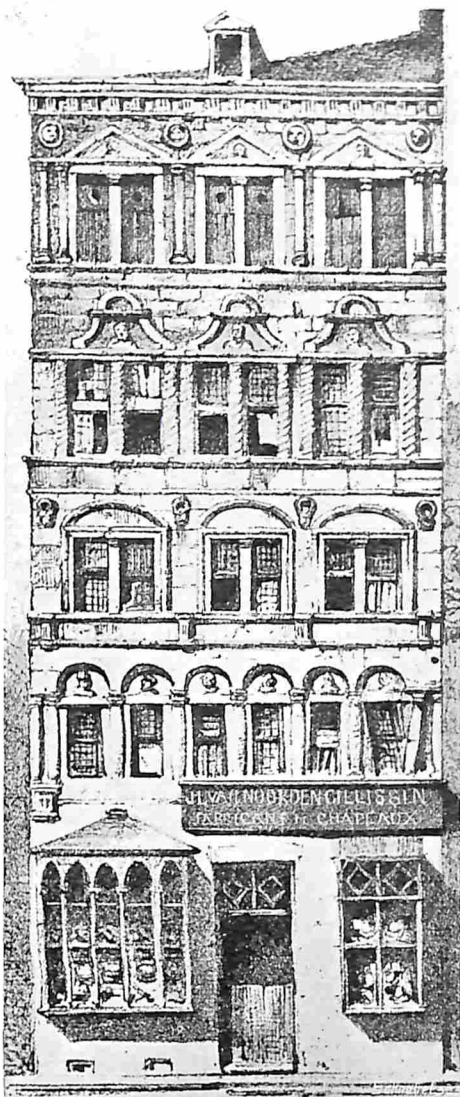
Eerst de *St. Nicolauskerk* bezichtigd. Zij werd opgericht in of na 1343 door Gerard van Jobeke, priester en kanonik van Alden-Eik, wegens de vele misverstanden en oneenigheden tusschen de kanoniken van O. L. Vrouw en de parochianen over de huwelijken en begrafenissen, die te voren in deze kapittelkerk plaats hadden. Het was eene kerk met twee zijbeuken en een toren ter zijde van de kerk ten Z. W. die eerst in 1450 werd voltooid. Volgens het oorspronkelijk plan had die toren op het onderste of westelijk gedeelte van het middelschip moeten opgetrokken worden en op grooter schaal. Fraai en fijn van lijnen en ornamentwerk was die toren zeker en het is dan ook zeer jammer te noemen, dat, toen in 1837 de oude kapittelkerk van O. L. Vrouw door het Rijk, dat ze voor bewaarplaats van kanonnen enz. gebruikte, aan de parochie van St. Nicolaus werd afgestaan, als voorwaarde aan dien afstand was verbonden de afbraak van die St. Nicolauskerk, die nota bene het verkeer zou in den weg hebben gestaan, hoewel de gevel ten W. niet tot aan de Wolfstraat reikte en zelfs heden ten dage de passage alleen ten O. en ten Z. van het O. L. Vrouweplein eenigszins druk is te noemen. Ten minste den mooien toren had men moeten sparen. Nieuwe verkeersmiddelen waren overigens voor meer dan een Maastrichtsche monument noodlottig. Zoo verdween, gelijk wij zagen — in 1825 — bij het graven van het kanaal der Zuid-Willemsvaart de *schoone kerk der Duitsche*

DE IN 1837 GESLOOPTE ST. NICOLAUSKERK TE MAASTRICHT.
RECHTS: DE NOG BESTAANDE O. L. VROUWEKERK.
SLOOPEND HERBOREN-NEDERLAND.

DE ST. MARTINUSKERK TE WIJK, AFGEBROKEN IN 1857 EN DE KRUITTOREN, AFGEBROKEN IN 1868.

'T FRAAIE Gildehuis a/d. Brugstr. te Maastricht, gesloopt in 1873.

orde van de balie Biessen 3) alhier met het ordehuis, of commanderie. Omstreeks 1280 werd dit opgericht, waarschijnlijk niet ver van de kerk door die orde tot in 1794 bezeten. De kerk was heel oud en waarschijnlijk al voor 1280 gebouwd, ten minste de oorspronkelijke kerk, want in de 15e eeuw moest zij worden vernieuwd. Bij het beleg van 1579 door Parma, toen het commanderie-huis geheel werd vernietigd, zal de kerk ook wel veel schade hebben geleden. Dit huis werd in 1585 herbouwd. De kerk was in Gothieken stijl en bestond uit een enkel schip in den vorm van een kruis met vier zijkapellen. Het ruim ingericht huis of de commanderie, werd in 1794 bij het beleg evenals de kerk een prooi der vlammen. De groote sluis van het kanaal neemt nu de plaats der kerk en van een deel der commanderie in.

Een weinig ten Zuiden, dicht bij de St. Antoniusstraat, langs het kanaal Luik-Maastricht, lag de kerk en het convent der *Antonieten*. Geestelijken dezer orde waren in 1241 uit Vienne in Dauphiné overgekomen. Zij waren verplicht pelgrims te herbergen en zieken te verplegen, vooral die welke aangetast waren door het z.g. St. Antonius-vuur. De oversten moesten arme kinderen les geven en droegen daarnaar den titel van praeceptor. Op de plaats waar de oude kapel van St. Antonius abt stond, al van 1209, liet de praeceptor Pierre Penre in 1380, na afbraak dier kapel een ruime kerk bouwen, die eerst een eeuw later geheel gereed kwam. Het was een Gothiek gebouw in den vorm van een kruis; de twee zijbeuken waren ten W. van twee zware klokkentorens voorzien met vijf klokken en op de torens was van verre het ordeteeken der Antonieten de T (de Grieksche tau, 4) door Antonius als kenmerk zijner orde gekozen) zichtbaar. In de vele belegeringen der stad hadden de torens veel geleden en in 1748 werden zij zeer beschadigd en bleven als ruïne tot 1776, toen zij met stads subsidie werden hersteld, maar op veel geringere hoogte. Na de opheffing in 1783 door de twee souverainen

van Maastricht, den Prins-bisschop van Luik en de Staten-Generaal der Ver. Nederlanden, wegens oneenigheden der religieusen onderling, werden de eigendommen aan een particulier verkocht. Bij het beleg van 1794 door de Fransche Republikeinen onder Kleber werd de kerk bijna geheel verbrand. Het schoon doch modern gebouw van het klooster bestond nog in 1829 in zijn geheel en werd, evenals de torens en het overgeblevene deel der kerk in 1848 bij het maken van het kanaal Luik-Maastricht afgebroken. Tot nu toe was het de noodzakelijkheid der dingen die de oorzaak was van de slopingen, doch met de volgende gebouwen is dat helaas niet het geval geweest.

Wie te Maastricht herinnert zich de mooie indrukwekkende ruïne van het klooster of liever van de kloosterkerk *de Beijaard* niet op de Brusselsche straat, gesticht voor vrouwelijke religieusen der derde orde van St. Franciscus in 1476 door Gerard de Bruyn, ook genaamd de Litte, een wereldlijk priester, waar kinderen van de deftigste en adellijke families het ordekleed aannamen en onder meer een nicht van Keizer Karel V. Drie bommen, als treurige herinnering der belegeringen van 1579 door Parma, 1632, door Frederik Hendrik, en 1673, door Lodewijk XIV, in de muren gemetseld, voorspelden weinig goeds. En inderdaad tijdens het beleg van 1794 stak een bom het klooster, dat tot magazijn van levensmiddelen voor het garnizoen was ingericht, geheel in brand. Alleen de muren van kerk en klooster, uit mergelsteen gebouwd, boden weerstand. De overblijfsels werden aan

Foto Haagsch III.-Bur.

EEN DER VERSTERKTE STELLINGEN BIJ DURAZZO. RECHTS DE WEG DIE DOOR DE MOERASSEN NAAR DE STAD VOERT.

particulieren verkocht tijdens het Fransch bestuur (1794—1813) en tot schuren gebezigd. Alles bleef zoo tot 1893, toen het grootste deel der kerk werd afgebroken om er een klooster der Broeders te vestigen, gelijk later bleek, zonder veel noodzakelijkheid, daar de schilderachtige ruïne der kerk het nieuwe gebouw niet in den weg stond.

Dat het fraaie *gildehuis in de Brugstraat* uit de 16e eeuw, met zijn 4 verdiepingen in renaissancestijl, in 1873 werd weggebroken om die straat te verbreedden, is te verontschuldigen, maar dat men dien mooien gevel met busten, ornamentwerk en de wapens van Karel V, als hertog van Brabant, en van Cornelius van Berghe (1538—'44), als Prinsbisschop van Luik, niet elders heeft opgesteld, dat was onvergeeflijk. En dit terwijl de steenen zorgvuldig door toedoen van Mr. G. D. Franquinet, toen gemeente-archivaris, waren geletterd, genummerd en opgeborgen en terwijl de wethouder Schaepekens van Riepmst in 1895 getracht heeft dien gevel op te metselen op de plaats open gekomen door afbraak van hoek Groote- en Kleinestraat, tegenover het Dinghuis (dat in 1873 ook gevaar heeft gelopen afgebroken te worden voor de passage). Jonkheer de Stuers vond voor eenige jaren nog een deel van dien gevel bij het stadspuin en zorgde dat dit in het Museum van het Limburgsch Prov.-Oudheidkundig Genootschap in den muur werd gemetseld en onder anderen ook die wapens.

Bij het choor der St. Martinuskerk te Wijk stond een *kruittoren*, waarschijnlijk voor een ander militair doel in 1204 opgericht, rond van vorm met een spits dak en een trap, die van buiten naar de hoogere verdiepingen leidde, bijna ongeschonden bewaard. Eerst was, op verzoek van de kerkmeesters, het kruit daaruit verwijderd, maar nu werd de booze geest van vandalisme wakker en begon men zich in te beelden, dat dit gebouw het gezicht op de kerk belette, wat onwaar was, behalve voor hem die midden in de Maas ging staan om van dat gezicht te genieten. Ondanks de pogingen tot behoud van de Oudheidkundige Commissie van de Kon. Akademie te Amsterdam en nadat men al had voorgesteld het gewelf, dat men ten onrechte voor modern had verklaard, af te breken, wat de instorting na niet al te langen tijd hadde veroorzaakt, werd eindelijk, na een bezoek van den Minister van Binnenlandsche Zaken, eensklaps de toewijzing der algeheele afbraak voor 14 November 1868 door de Regeering aangekondigd onder de werken voor de ontmanteling van de vesting Maastricht.

Onder voorwendsel van de noodzakelijkheid om puin te bekomen, ten einde een damming te maken in een der Maasarmen, werd de afbraak door den Minister van B. Z. bekrachtigd en per telegram den aannemers gelast met de grootste snelheid daaraan te beginnen. Wat nu de afbraak des vesting betreft zie hier, bij het kort relaas daarvan, het bezadigd gemotiveerd oordeel van Jonkheer de Stuers 5).

Maastricht was de eenige *vesting*, die op een getal van 9 poorten en poternen

en 32 torens, dagteekenend van de 11e tot de 14e eeuw kon bogen. Op den linker-oever der Maas hadden de opeenvolgende veranderingen, die de constructiën der muren en der poorten hadden ondergaan, daaraan het oorspronkelijk karakter ontnomen en het was onmogelijk een der vijf poorten te sparen zonder het verkeer te belemmeren. Overigens waren de Boschpoort, de Tongersche poort, die van St. Pieter en van O. L. Vrouw geheel van aanzicht veranderd door de herstellingen die het uitwerksel der bommen en de vooruitgang van de krijgskunst meer dan eens hadden noodig gemaakt en de Brusselsche poort, als begraven onder een bastion, bood slechts de bouwvallen aan die van de krachtige verdediging in 1579 getuigden. Op den rechter Maasoever te Wijk was het anders gesteld, de *Akener* of *Hoogbruggepoort* was bijna geheel ongeschonden en men had slechts de aarde behoeven weg te ruimen, waarmee men de torens had gevuld, om haar ongeveer in haar oorspronkelijken staat te brengen. Daarbij kwam deze gunstige omstandigheid, dat de Hoogbruggestraat zich met een bocht verbreedde aan de zijde der wallen, zoodat men, door die poort te sparen, een doorgang ten Z. daarvan kon maken, tweemaal zoo breed als deze poort, waardoor voor een ruim verkeer gelegenheid over bleef. Eenige bewoners van Wijk gingen echter petitionneeren voor de afbraak, onder voorwendsel, dat het maken van een doorgang naast de poort den stroom der dorpsbewoners op marktdagen meer naar de eene dan naar de andere zijde der straat zou voeren. Zonder het resultaat der petitie af te wachten, begonnen eenige Wijknaren zelf te sloopen. Men brak een gedeelte van een borstwering af en een twaalfstal steenen die den boog der poort aan de stads-

Foto Haagsch III.-Bur.

STELLING AAN DE TEGENOVERGESTELDE ZIJDE VAN DURAZZO. OP DEN VOORGROND KAPITEIN FABIUS MET DE OFFICIEREN VAN DE „NOORD-BRABANT”. DE OPSTANDELINGEN ZIJN GELEGERD OP DE BERGEN OP DEN ACHTERGROND. DAARTUSSCHEN 'N GEDEELTE DER STAD EN DE MOERASSEN.

DE „KORTENAER" VOOR TAMPICO (MEXICO).

DE HIERBOVEN AFGEHEELDE GROEP, ONS VAN BEVRIENDE ZIJDE TOEGEZONDEN, GEEFT DE OFFICIEREN VAN ONS OORLOGSSCHIP TE ZIEN TE MIDDEN DER HOLLANDSCHE KOLONIE, WELKER LEDEN, ZOALS OP TE MERKEN VALT, NIET ALLEN ONVERMENGD NEERLAND'S BLOED DOOR DE ADREN VLOEIT.

zijde vormden. In plaats van tegen dit vandalisme krachtig op te treden, argumenteerde de Regeering uit het wegnemen van eenige gemakkelijk te vervangen steenen, tot het besluit, dat die poort, als nu geheel geschonden zijnde, zonder uitstel moest weggebroken worden!

(Slot volgt.)

A. J. A. FLAMENT.

1) In den atlas van Braun, Hogenberg en Hoefnagel 1572 (de eerste uitgave) — 1618, in dl. II, kaart 21.

2) Niet alle monumenten.

3) De hoofdzetel der balie van de Alde Biesen tusschen Tongeren en Maastricht te Hoesselt en het ordehuis te Maastricht was oorspronkelijk slechts een refugiehuis in tijd van oorlog. Biesen wijst op een laag terrein waar deze plant groeit.

4) Oorspronkelijk een Egyptisch symbool was de T der Antonieten, het teeken van de Nijl enz.

5) Publications de Limbourg 1869.

't Kasteel Zwijnsbergen te koop!

Weer gaat er over het bestaan van een oud kasteel beslist worden. In jaargang 1913 van dit weekblad eindigt Dr. C. F. Xav. Smits op blz. 627 zijn opstel over Zwijnsbergen: 't gaat mij immers aan 't hart, dat het kasteel aan verval schijnt prijs-

Foto C. Steenberghe.

HET KASTEEL ZWIJNSBERGEN.

gegeven. Moge daarin verandering komen! De verandering kan komen. De verkoopsadvertenties spreken van: zeer geschikt voor kostschool, klooster of sanatorium. Is dat de eenige manier om een oud-adellijk huis voor slooping of mokergeweld te sparen? Is dat de bestemming van een kasteel? Of strookt het soms met zijn waardigheid, dat de slodtrempel, waar vroeger fiere riddergeslachten over naar binnen gingen, thans zouden betreden moeten worden door kostschoolkinderen of zenuwlijders? of moet misschien een kloostermuur de bekoorlijke gezichten op het fraaie kasteel ontnemen en den wandelaar of oudheidkenner op een afstand van 't oude gebouw houden? Het kasteel is heden (zooals de kieken bij bovengenoemd opstel waarvan één hierbij is herplaatst, duidelijk laten zien) nog een fraai gebouw en 't zou niet al te veel moeite kosten om het weer te herstellen, zooals het was van 1718—1802. Het oorspronkelijke berust op Loenresloot en een copie daarvan bij Jhr. de Jonge van Zwijnsbergen te Helvoirt. Nu is het nog niet te laat en wellicht is er onder de lezers van „Buiten" wel iemand te vinden, die zich geroepen voelt dit kasteel, uit welks gothische keldergewelven een zeer hooge ouderdom spreekt, onder de rij van oud-adellijke huizen zijn plaats te laten behouden. De behoorlijke omgeving van bosschen, landerijen en vennen zouden er het landleven verrukkelijk kunnen maken en de afstand van 8 K.M., waarop het dorp Helvoirt van Noord-Brabant's hoofdstad verwijderd is, veroorzaakt geen algeheele afzondering. Moge, eer het te laat is, Zwijnsbergen, in handen van een goed heer, weer bewoond worden en dagen van voorspoed tegemoet gaan!

EUG. v. N.

SCHAPENTEELT.

De ontginning van woeste gronden, de onttrekking van terrein en menschen aan het platteland voor industriele doeleinden, en vooral de geweldige concurrentie van andere werelddeelen op de wolmarkt, doen in verschillende Europeesche landen de schapenteelt aanmerkelijk verminderen in omvang.

Frankrijk kan nog een totaal van 17 millioen schapen aanwijzen, doch nergens vermindert deze teelt zoo sterk als in Duitschland de laatste vijftig jaren het geval was.

Men oordeele:

In 1860:	28.016.800	stuks.
„ 1880:	19.000.000	„
„ 1911:	10.500.000	„
„ 1912:	7.703.710	„
„ 1913:	5.803.445	„

G.

BLOEIENDE HEIDE.

De heide bloeit, de heide bloeit;
De heldre roze bloemen
Gaan op en neer,
Gaan heen en weer,
De bruine bijtjes zoemen.

De heide bloeit, de heide bloeit;
De blijde krekels zingen;
De leeuw'rik duidt
Met hel gefluit
Het schoonst van alle dingen.

De heide bloeit, de heide bloeit;
De warme zonnestrallen,
Zoo gouden-rein,
Zij trillen fijn
Bij 't kaatsend nederdalen.

De heide bloeit, de heide bloeit;
En nu de garven geelen
Zal geur van graan
En heide gaan
Ver, naar de stille deelen.

De heide bloeit, de heide bloeit;
Nu weet ik mijn verlangen,
Wijl blij ik ga
De bijen na
Al zingend zomerzangen,
De heide bloeit....

JAN J. ZELDENTHUIS.